

O'ZBEKISTON OLIYGOHLARINING DUNYODAGI NUFUZI.

Artiqov Bobur Abdikadir o'g'li

*O'zbekiston Davlat Jahon tillari universiteti axborot
xizmati va jamoatchilik bilan aloqalar yo'nalishi talabasi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarining xalqaro reytinglardagi o'rni, ularning akademik faoliyati, ilmiy salohiyati va xalqaro hamkorlik aloqalari orqali jahon miqyosida qanday obro' orttirayotgani tahlil qilinadi. Shuningdek, yurtimizdagi oliygohlarning global reytinglarga kirishida duch kelayotgan muammolar, ularni hal etish yo'llari va takliflar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Oliy ta'lim, xalqaro reyting, nufuz, oliygohlar, QS reyting, Times Higher Education, ilmiy salohiyat, xalqaro hamkorlik.

Globalizatsiya jarayonlari ta'lim tizimiga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Bugungi kunda oliy ta'lim muassasalarining nufuzi xalqaro reytinglar, ilmiy tadqiqotlar samaradorligi va xalqaro hamkorlik darajasi orqali baholanadi. O'zbekiston mustaqillik yillarida oliy ta'lim sifatini oshirish, uni jahon standartlariga moslashtirish yo'lida qator islohotlarni amalga oshirdi. Endilikda O'zbekiston oliygohlari ham dunyo miqyosida o'z o'rnini mustahkamlashga harakat qilmoqda.

O'zbekiston oliygohlarining dunyodagi nufuzi haqida batafsil ma'lumot berish uchun quyida mamlakatning oliy ta'lim tizimi, xalqaro reytinglardagi o'rni, eng muhim universitetlar, ularning yutuqlari va muammolari, shuningdek, kelajak istiqbollarini kengroq yoritaman. Shu bilan birga, so'nggi ma'lumotlarga asoslanib, holatni aniq va tushunarli tarzda tahlil qilaman.

O'zbekiston oliy ta'lim tizimining umumiy holati

O'zbekiston oliy ta'lim tizimi mustaqillikdan keyingi yillarda sezilarli o'zgarishlarga yuz tutdi. Sovet Ittifoqi davrida oliygohlar asosan mahalliy va ittifoq miqyosida ishlagan bo'lsa, so'nggi 20 yilda global integratsiyaga e'tibor kuchaydi. Hozirda O'zbekistonda 150 dan ortiq oliy ta'lim muassasasi mavjud, ulardan 30 ga yaqini davlat universitetlari, qolganlari xususiy yoki xorijiy universitetlarning filiallari.

Asosiy xususiyatlar:

- Davlat nazorati: Oliy ta'lim tizimi O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi tomonidan boshqariladi. Bu organ ta'lim sifati, akkreditatsiya va xalqaro hamkorlikni tartibga soladi.

- Xalqaro standartlar: So'nggi yillarda ta'lim dasturlari Yevropa ta'lim tizimi (Boloniya jarayoni) va boshqa global standartlarga moslashtirilmoqda.

- Xorijiy filallar: O'zbekistonda Rossiya (Lomonosov nomidagi MDU filiali), Buyuk Britaniya (Vestminster universiteti filiali), Singapur (MDIS) va boshqa davlatlarning universitet filiallari faoliyat yuritmoqda.

Xalqaro reytinglardagi o'rin

O'zbekiston universitetlarining dunyodagi nufuzi asosan xalqaro reytinglar orqali baholanadi. Quyida eng muhim reytinglar va ulardagi holat:

- QS World University Rankings:

- 2025-yilgi QS reytingida Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy Universiteti (O'zMU) 501–550-o'rinlar oralig'ida joylashdi. Bu O'zbekiston oliygohlari uchun muhim yutuq, chunki avvalgi yillarda ko'pincha 700+ o'rinlarda edi.

- Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti (TIQXMMI) ham QS reytingida 601–650-o'rinlar oralig'ida joy oldi.

- Toshkent davlat yuridik universiteti (TDYuU) huquqshunoslik sohasida alohida e'tirofga sazovor bo'lib, QS by Subject reytingida huquq bo'yicha 300–350-o'rinlar atrofida baholandi.

- Times Higher Education (THE):

- O'zbekiston universitetlari THE reytingida hali keng ishtirok etmaydi, ammo Toshkent axborot texnologiyalari universiteti (TATU) va Samarqand davlat universiteti (SamDU) 2025-yilda "Impact Rankings"da ijtimoiy va ekologik masalalarda yuqori natijalarga erishdi.

- ARWU (Shanghai Ranking):

- Ushbu reytingda O'zbekiston oliygohlari hali global 500 talikka kirmagan, ammo ilmiy tadqiqotlar va nashrlar soni ortib bormoqda.

Reytinglardagi muammolar:

- Xalqaro reytinglar asosan ilmiy nashrlar, xalqaro talabalar soni, o'qituvchilarning malakasi va bitiruvchilarning bandligi kabi mezonlarga asoslanadi. O'zbekiston oliygohlarida ilmiy maqolalar soni va xalqaro talabalar ulushi hali past.

- Ko'p oliygohlar faqat mahalliy va mintaqaviy talabalarga xizmat ko'rsatadi, bu esa global nufuzni oshirishda cheklov yaratadi.

Eng nufuzli universitetlar va ularning yutuqlari

O'zbekistonning bir qator oliygohlari mamlakat ichida va xalqaro miqyosda nufuzga ega. Quyida eng muhimlarini batafsil ko'rib chiqamiz:

O'zbekiston Milliy Universiteti (O'zMU)

- Tashkil topgan yili: 1918-yil (Turkiston xalq universiteti sifatida boshlangan).

- Joylashuvi: Toshkent shahri.

- Nufuzi: O'zbekistonning eng qadimiy va nufuzli universiteti. Adabiyot, tabiiy fanlar, ijtimoiy fanlar va matematika sohasida yetakchi.

- Yutuqlari:

- O'zbek adabiyoti va san'ati sohasida taniqli shaxslar, masalan, Erkin Vohidov, Abdulla Oripov va O'tkir Hoshimov kabi shoir va yozuvchilarni yetishtirgan.

- Siyosat sohasida ko'plab rahbarlar, jumladan, Tanzila Norboyeva (Senat raisi) O'zMU bitiruvchisi.

- QS reytingida 501–550-o'rin (2025).

- Xalqaro hamkorlik: Rossiya, Xitoy, Germaniya va AQSh universitetlari bilan qo'shma dasturlar. Masalan, O'zMUda Xitoyning Pekin universiteti bilan lingvistika bo'yicha hamkorlik dasturi mavjud.

Toshkent davlat yuridik universiteti (TDYuU)

- Tashkil topgan yili: 1991-yil (alohida universitet sifatida).

- Joylashuvi: Toshkent shahri.

- Nufuzi: Huquqshunoslik sohasida O'zbekiston va Markaziy Osiyoda yetakchi.

Davlat boshqaruvi va xalqaro huquq bo'yicha mutaxassislar tayyorlaydi.

- Yutuqlari:

- Xalqaro huquq bo'yicha Jessup Moot Court musobaqalarida O'zbekiston vakili sifatida muvaffaqiyatli ishtirok etadi.

- Yevropa Ittifoqi va BMT dasturlari bilan hamkorlikda loyihalar amalga oshiradi.

- Bitiruvchilari orasida sudyalalar, deputatlar va davlat arboblari ko'p.

- Xalqaro hamkorlik: AQShning Indiana universiteti va Yaponiyaning Nagoya universiteti bilan qo'shma dasturlar.

Toshkent axborot texnologiyalari universiteti (TATU)

- Tashkil topgan yili: 1955-yil (aloqa muhandislari instituti sifatida).

- Joylashuvi: Toshkent shahri.

- Nufuzi: IT va telekommunikatsiya sohasida Markaziy Osiyoda yetakchi.

So'nggi yillarda sun'iy intellekt va kiberxavfsizlik bo'yicha dasturlarni rivojlantirmoqda.

Nufuzni belgilovchi omillar

O'zbekiston oliygohlarining dunyodagi nufuzi bir qator omillarga bog'liq:

- Ta'lim sifati:

- So'nggi yillarda o'quv dasturlari zamonaviylashtirildi. Masalan, IT, muhandislik va huquqshunoslik sohasida xalqaro standartlarga mos modullar joriy qilindi.

- Ingliz tilida ta'lim beruvchi dasturlar ko'paydi, bu xalqaro talabalarni jalb qilmoqda.

- Bitiruvchilarning muvaffaqiyati:

- O'zbekiston oliygohlarining bitiruvchilari nafaqat mahalliy, balki xalqaro bozorda ham talabga ega. Masalan, TATU bitiruvchilari Google, Microsoft va boshqa yirik kompaniyalarda ishlamoqda.

- Siyosiy rahbarlar va taniqli olimlar orasida O'zMU va TDYuU bitiruvchilari ko'p.

Xulosa

O'zbekiston oliygohlarining dunyodagi nufuzi so'nggi yillarda sezilarli darajada oshdi, ammo global miqyosda yetakchi o'rinlarga chiqish uchun hali ko'p ish qilish kerak. O'zbekiston Milliy Universiteti, Toshkent davlat yuridik universiteti, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti kabi oliygohlar xalqaro reytinglarda muvaffaqiyat qozonmoqda, lekin ilmiy tadqiqotlar, xalqaro talabalar soni va infratuzilma bo'yicha muammolar hal qilinishi lozim.

Hukumatning ta'lim sohasiga sarmoya kiritish siyosati va xalqaro hamkorlikni kengaytirish bo'yicha harakatlari kelajakda O'zbekiston universitetlarini dunyoning eng yaxshi 200–300 taligiga kiritishi mumkin.

O'zbekiston oliygohlari jahon ta'lim maydonida asta-sekin o'z o'rnini topmoqda. Reytinglarga kirishdagi muvaffaqiyatlar mamlakat ta'lim siyosatining to'g'ri yo'nalganidan dalolat beradi. Biroq bu yo'lda tizimli ishlarga ehtiyoj katta: ilmiy salohiyatni oshirish, xalqaro aloqalarni kengaytirish va sifat menejmentini kuchaytirish zarur.

Adabiyotlar.

1. Хайдаров С. (2020). Ўзбекистон тарихи дарсларида педагогик технологияларни уйғунлашган ҳолда қўллашнинг методик талаблари. Academic Research in Educational Sciences. 1 (3). 1313-1321.
2. Khaydarov S.A. (2021). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. International scientific and practical conference. CUTTING EDGE-SCIENCE. Conference Proceedings. Page 41-43.
3. Khaydarov S.A. (2019). Use of products of the fine arts in teaching history of Uzbekistan. International Journal of Research. 6(03).40-44
4. [O'zbekistonda xususiy universitetlar ochilishi kerakmi? - abt.uz](https://abtinstitute.uz/)